

Definition

Hvad er praksisfaglighed?

Praksisfaglighed er både en konkret faglighed, der hænger sammen med at kunne mestre, konstruere og bruge sin kreativitet til at skabe f.eks. fysiske eller digitale produkter. Samtidig med, at det også er et udtryk for en pædagogisk og didaktisk tilgang til undervisningen, hvor virkelighedsnære problemstillinger sættes i spil i undervisningen. På erhvervsuddannelserne kan det f.eks. være en praktisk udfordring fra en lokal virksomhed, løsning på en udfordring i lokalsamfundet, eller når opgaverne relateres til klimadagsordenen samt de udfordringer, der følger med både nationalt og globalt. Både mestringskompetencen og den didaktiske tilgang til læring bidrager til folkeskolens dannelsesopgave.

Praksisfaglig undervisning har seks kendetegn. Det er et grundprincip, at der altid tages udgangspunkt i faget og det faglige indhold. Tre handler om koblingen mellem fag og dannelse, som sker ved, at den praksisnære undervisning inddrager:

1. elevernes hverdagsliv
2. aktuelle samfundsmæssige problemstillinger
3. generelle erkendelser om verdens indretning og sammenhænge

De øvrige tre kendetegn er, at undervisningen:

4. åbner for eksperimenterende og æstetiske erfaringer med faget
5. oversætter og forbinder løsrevne faglige mål til virkelighedsnære sammenhænge
6. giver eleverne mulighed for at deltage i undervisningen med hver deres forskellighed i skabende fællesskaber

Eleverne skal opleve reel medbestemmelse og selvbestemmelse. Det kan f.eks. ske gennem åbne opgaver, hvor ikke kun svaret kan være forskelligt, men hvor også måden det præsenteres på, visualiseres, bygges mv. er op til eleverne selv. Heri indgår også, at lærerne tillader eleverne at drage egne erfaringer af de fejl, de er ved at lave og ikke retter dem undervejs¹.

Hvad er praksisfaglig undervisning i erhvervsuddannelserne?

I et projektsamarbejde² mellem VIA University College, DEG og 12 erhvervsskoler blev der sat fokus på, hvordan undervisningen på erhvervsskolerne kan udvikles, så den i højere grad motiverer og fastholder eleverne samt styrker deres faglige stolthed. Projektet viste, at det som føder til erhvervsskoleelevernes faglige stolthed og motivation er fem forskellige forhold:

¹ Afsnittet skrevet med udgangspunkt i rapport fra 'Praksisnær undervisning i skolen', som kan læses [her](#).

² Der kan læses om projektet [her](#)

- 1) Tydelig rammesætning af uddannelserne (Udgangspunkt i faget)
 - a. Faglige krav og kriterier
 - b. Organisering af læreprocesser

- 2) Autenticitet (Kobling til omverdenen og hverdagen)
 - a. Tæt på erhvervets praksis
 - b. Produkt/proces fra start til slut
 - c. ”Rigtige” kunder/problematikker

- 3) Åbne opgaver
 - a. Fordybelse i fagets teorier og praksis
 - b. Arbejde undersøgende og eksperimenterende
 - c. Mulighed for at træffe valg om løsning

- 4) Samarbejde
 - a. Bidrager med forskellige kompetencer og erfaringer
 - b. Giver flere perspektiver på opgaveløsning

- 5) Medbestemmelse
 - a. Valg baseres på egen nysgerrighed og interesse
 - b. Selv finde, vurdere og anvende viden
 - c. Tage initiativ, ansvar og ejerskab

En kokkelev fortalte, hvordan de var gået fra at skulle lave en ret efter en opskrift til at have fået en opgave om at lave en hotdog. Hvordan, med hvilke ingredienser, udtryk mv. var op til dem og efterfølgende skulle de servere dem for andre elever, som de ikke kendte. Det gav dem en hel ny oplevelse af opgaven, deres indflydelse og deres ansvar.

Her kommer principperne i den praksisnære didaktik tydelig til udtryk samtidig med, at det hele tiden er faget, som er i centrum.

Baggrund

Siden juni 2018, hvor et bredt flertal i Folketinget indgik ”Aftale om styrket praksisfaglighed i folkeskolen”³, har der været politisk fokus på begrebet ”praksisfaglighed”. Begrebet blev introduceret til uddannelsesverdenen uden en pædagogisk eller didaktisk fundering. Efterfølgende har der været mange udlægninger af, hvad begrebet rummer.

I aftalen fremhæves det, at praksisfaglighed ikke skal ses som en konkurrent til boglighed, da begrebet ikke kun handler om praktiske færdigheder, men også om det at være opfindsom og kreativ samt at kunne omsætte metoder og teorier til konkrete produkter⁴.

I aftalen beskrives formålet med praksisfaglighed at være:

- 1) Fremme forskellige aspekter af den enkelte elevs alsidige udvikling og dannelse.
Dette er allerede en del af folkeskolens formålsparagraf.
- 2) Gøre flere elever bevidste om, at erhvervsuddannelserne også er en mulighed for de bogligt dygtige elever med praktiske evner.
- 3) Styrke elevernes faglige udvikling og øge deres interesse for f.eks. naturfagene og teknologi.

Aftalen har sit primære fokus på udskolingen og introducerede et obligatorisk praktisk/musisk valgfag i 7.-8. klasse, som kan afsluttes med en prøve; styrket praksisfaglighed i den obligatoriske projektopgave i 9. kl. og ret til erhvervspraktik i 8. og 9. kl. Desuden blev udviklingsprojektet ”Praksisfaglighed i skolen” søsat.

Praksisfaglighedsforståelsen i aftalen kobler sig desuden til de praksisfaglige forudsætninger, som eleverne skal vurderes på i uddannelsesparathedsvurderingerne:

- 1) Praktiske færdigheder og kreativitet
- 2) Arbejdskendskab, arbejdspladsfærdigheder og virketrang
- 3) Værkstedsfærdigheder
- 4) Færdigheder i at kunne skifte perspektiv mellem del og helhed
- 5) Færdigheder i at kunne anvende teorier i praksis

Siden aftalen blev vedtaget, har folkeskoler, kommuner og erhvervsskoler arbejdet sammen om at gøre den til virkelighed. Det har ledt til gode samarbejder rundt omkring i Danmark om valgfag og indhold særligt målrettet udskolingen. Aftalens intentioner er dog ikke ført ud i livet alle steder.

SVM-regeringen har i sit regeringsgrundlag fra december 2022 sat fornyet fokus på behovet for en bedre balance mellem det boglige og det praktiske og det kreative.

³ <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2018/juni/180612-praksisfaglighed-bliver-en-obligatorisk-del-af-udskolingen>

⁴ Aftalen om praksisfaglighed side 1

Bilag:

Eksempler på erhvervsskolernes bidrag til praksisfaglighed i folkeskolen

Hvad er erhvervsuddannelserne – og hvorfor kan de bidrage med mere praksisfaglighed i folkeskole?

Ifølge undervisningsportalen EMU, findes der 101 forskellige erhvervsuddannelser, som både kan tages direkte efter folkeskolen eller senere i livet, f.eks. efter en studentereksamen⁵. Uddannelserne er delt op i merkantile og tekniske erhvervsuddannelser:

- Der er 5 merkantile erhvervsuddannelser, som er placeret i hovedområdet ”Kontor, handel og forretningsservice”. Eux er obligatorisk på kontor- og finansuddannelsen, mens eventkoordinator, detailhandel og handelsuddannelsen kan tages både som eux og ordinær eud.
- Der er 96 tekniske erhvervsuddannelser, hvoraf 40 kan tages med eux. Uddannelserne fordeler sig i tre hovedområder ”Fødevarer, jordbrug og oplevelser”, ”Omsorg, sundhed og pædagogik” og ”Teknologi, byggeri og transport”.

Erhvervsuddannelserne udbydes af erhvervsskoler⁶. På erhvervsskolerne er praksisfaglig didaktik, pædagogik og færdigheder en grundpille i den undervisning, der udbydes. Derfor findes der også mange eksempler på, hvordan erhvervsskolerne kan bruge praksisfaglighed samt oversætte den til en folkeskolekontekst, så den kan anvendes i konkrete undervisningsforløb.

Eksempler på praksisfaglighed i folkeskolen relateret til erhvervsuddannelserne.

Merkantil praksisfaglighed

Den merkantile dannelse handler ligesom almen dannelse om at kunne indgå i et demokrati, være livsduelig, om personlig myndighed og humanitet. Derudover omfatter merkantile færdigheder også innovation, kreativitet, vilje og dømmekraft. En merkantil praksisfaglighed i folkeskolen bør således være bygget op om flere af disse færdigheder, hvor eleverne lære at knytte sig selv og sit fag til noget større. Det kan ske gennem flere aktiviteter og forløb.

Eksempler på forløb:

- Der kan udvikles innovations- og udviklingsforløb i tråd med ”Projekt Edison”, som er et pædagogisk udviklingsprojekt med fokus på elevers og læreres holdning og evne til kreativitet og produktudvikling. Den grundlæggende idé er, at lærere og elever i 6.-7. klasse skal følge et forløb, hvor viden, idégenerering og teamsamarbejde fører til udvikling fra en idé til et produkt, som til sidst skal markedsføres på en messe sammen med andre skoleprojekter. Produkter forstås bredt

⁵ Ifølge optælling den 13. marts 2023

⁶ Erhvervsskolerne har flere forskellige betegnelser. Bl.a. handelsskole, teknisk skole, SOSU-skole og landbrugsskole.

som både koncepter og håndgribelige produkter med konkret idé og funktion. De merkantile projekter skal være fokuseret på problemløsning af kommerciel karakter tilpasset alderstrinnet.

- Der kan arbejdes med virksomhedsbesøg og virksomhedscases, hvor eleverne kan ”overtage” en del af en virksomhed i en time, en dag, i et projekt eller lignende. Her kan der arbejdes med elevernes handlingsorienterede kompetencer ift. løse specifikke erhvervsrelaterede problemstillinger.
- Eleverne kan opstarte en fiktiv butik på skolen, gennemføre kampagner for butikkens produkter, forholde sig til butikkens udgifter, indtægter mv. Afslutningsvis kan eleverne arbejde med, hvordan man lukker en butik ned igen.
- I forhold til at klæde eleverne på med professionel dømmekraft i forhold til etik, moral og bæredygtighed, kan der arbejde med cases fra virksomheder eller tilpassede undervisningsforløb med fokus på, hvad der er rigtig og forkert f.eks. i forhold til produktionsforhold, arbejdsvilkår, forsyningskæder mv. Der kan også arbejdes med analyseprojekter i forskellige fag, hvor fokus er på den tredobbelte bundlinje, så eleverne både skal forholde sig til sociale, miljømæssige og økonomiske aspekter i en virksomhed. Her kommer verdensmålene også i spil.
- Der kan løses konkrete udfordringer – f.eks. hvilken emballage har den mindste miljøbelastning? Hvordan afhænger madvarers holdbarhed af emballage, og hvilke løsninger er bedst ift. madspild? Hvordan pakkes en lastbil, så den har mest muligt gods med? Hvilke varer er mest bæredygtige – tag i supermarked og sammenhold varer fra Danmark og udlandet – økologi, transport mv.
- Handel omfatter i høj grad kulturel handelskompetence. Elever kan få indblik i andre kulturer ved at invitere ansatte fra mange forskellige lande ind på skolen og lave projekter om forskellene i, hvordan de handler, arbejder og samarbejder. Der kan laves projekter om forskellige handelskulturer (fra egyptiske gadehandlere til Maersk). Man kan se på cases om verdenshandel og forsyningskæder – hvor mange kulturer skal man kende og kunne færdes respektfuldt i for handle globalt? Dette kan indtænkes i f.eks. sprogfagene – hvordan handler man f.eks. med en tysker? Hvordan er det anderledes end at handle med en dansker?

Teknisk praksisfaglighed

En række erhvervsskoler har udarbejdet kataloger eller andre materialer med forløb til folkeskoler for mellemtrinnet og udskolingen. Forløbene tager udgangspunkt i en bred vifte af erhvervsuddannelser og lægger sig op ad folkeskolens ønske om øget fokus på praksisfaglighed ift. de faglige mål samt målene for det obligatoriske emne ”Uddannelse & job”.

Målet for tilbuddene er at skabe nysgerrighed og engagement hos eleverne gennem praksisnære forløb, som samtidig også kan give både dem og lærere øget viden om erhvervsuddannelserne. Herunder hvilke job- og karrieremuligheder erhvervsuddannelserne åbner dørene til. Forløbene bygger på praksisfaglige elementer, og for de flestes vedkommende ville det være oplagt at koble dem med “åben skole”-

aktiviteter, hvor forældre, virksomheder og lærlinge som rollemodeller også inddrages. Nogle forløb er mobile, så de både kan tilbydes ude på folkeskolerne eller på erhvervsskolen. Andre tilbydes alene på erhvervsskolen.

Eksempler på forløb

- ”Bliv klog på erhvervsuddannelserne” og ”Kend dine Skills”- Forløb i uddannelse og job, hvor eleverne bliver klogere på egne kompetencer og uddannelses- og jobmuligheder.
- ”Designer for en dag” - Forløb på tværs af håndværk & design og billedkunst. Der arbejdes på tværs af frisør- og snedkerafdelingerne, hvor eleverne kan fremstille en minimodel af et møbel eller brugskunst, en mobilholder eller lignende. De kan også arbejde på frisør-øvelseshoveder med f.eks. fletteteknikker. Eleverne skal udarbejde moodboards efter egen inspiration.
- “Kan du få en god idé?” - Forløb i innovation og entreprenørskab, hvor eleverne bliver præsenteret for idégenerering og kreativ tænkning, hvor målet er at opfinde et produkt, der skaber værdi for andre. Forløbet skal afsluttes med et salgs-pitch for deres produkt.
- “Robotter og mennesker” - Forløb på tværs af matematik og teknologiforståelse, hvor eleverne arbejder med beherskelse af digitale designprocesser, digitalt sprog og løsninger på komplekse teknologiske udfordringer ved programmering af Fable-robotter.
- ”Mig og mine” - Forløb på tværs af natur/teknologi og idræt, hvor eleverne arbejder med sundhed, aldrig, naturfag, kost, bevægelse og kroppen.
- “Byg en blide - en krigsmaskine fra middelalderen” - forløb på tværs af historie, matematik og fysik/kemi, hvor eleverne skal designe og bygge en affyringsmekanisme, der kan kaste eller skyde en tennisbold så langt som muligt og med størst mulig præcision — og samtidig være flytbar.